

जाहिरातींचे दर.

सालील पन्नावर चोक्रा
करानी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधवास' पुणे ५.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४(टपाल इंग्लिश माफ)
किरकोळ अंकास
दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्याः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख ३० मे १९४५

अंक २२

— : साठे विस्कटे : —

ऑरेंज व श्रूसवरी

आतां स्थानिक ग्राहकांस अल्प प्रमाणांत मिळूं लागलीं. युद्धसमाप्तीचा काळ जवळ येत जाईल, तस-
तशीं परगांवचे ग्राहकांसहि हळू हळू मिळूं शकतील.

—साठे विस्कट कं., पुणे २

संस्थापक :

कै. नानासाहेब सरपोतदार

पूना गेस्ट हाऊस टेलिफोन
नं. ७७९तयार कपड्यांचे
व्यापारी

महिंद्रकर ब्रदर्स

गिरगांव, मुंबई नं. ४
व बुधवार चौक, पुणे.जीर्ण व हटवादी हिंवापासाठी
डॉ. बी.सी. रॉय ह्यांच्या कृतीप्रमाणे तयार केलेले

पायरोनिल

प्रथितयश डॉक्टर्स वापरतात.

: सोल डिस्ट्रिब्यूटर्स :

फार्मास्युटिकल अँड जनरल पजन्सीज,
८६६ सदाशिव, पुणे २.

EVERYTHING IN RUBBER GOODS

- Hospital Requirements ● Cab Tyres
- Mechanical Rubber Goods ● Rubber Gloves
- Rubber Rollers for Textile Mills
- Ebonite Sheets & Rods etc.

The Western India Manufacturers' Agency, Ltd.,
Sir Vithaldas Chambers, 16 Apollo Street, Fort, Bombay
Tel. 32408 [Telegrams : "Artileather"

डोंगर
याच्या
बालामृताने
अशक्त मुले
सशक्त होतात.

व्ही. पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.
मुंबई.
मसाल्याचे
व्यापारी
पुणे एजंटः—
द. ना. हेजांब

नोगीचे
डोंगर
छाप
शुद्ध निलगिरी तेल.

नोगी आणि कं. मुंबई ४

विविध माहिती

“ स्टर्लिंग शिल्का ” वर मि. कोल्हटकरांचे व्याख्यान

इंडियन इंस्टिट्यूट ऑफ बँकर्सच्या पुणे येथील उपशासकेच्या विद्यमाने बडोद्याच्या कॉमर्स कॉलेजचे प्रिन्सिपॉल, प्रा. कोल्हटकर ह्यांचे “ हिंदुस्थानच्या स्टर्लिंग शिल्कांचा प्रश्न ” ह्या विषयावर प्रो. कळे ह्यांचे अध्यक्षतेखाली गेल्या रविवारी गोखले हॉलमध्ये उद्बोधक व्याख्यान झाले.

अमेरिकेतील अपघात

प्रत्यक्ष युद्धांत जखमी झालेल्यांपेक्षा अपघातांत जखमी झालेल्या, इस्पितळांतील रुग्णांची संख्या अमेरिकेत जास्त भरते.

दशमान पद्धतीच्या नाण्यांस पाठिंबा

हिंदुस्थानातील नाण्यांची मांडणी दशमान पद्धतीची करण्यासंबंधीच्या सरकारी सूचनेस मुंबईच्या महाराष्ट्र चेंबरने मान्यता दर्शविली आहे. रुपयाचे १० आणि व आण्याच्या १० पै करान्या अशी चेंबरची सूचना आहे.

चांदीचा पुरवठा

“ हिंदी रिझर्व्ह बँकेचा चांदीचा साठा कायम राखण्यासाठी मार्च महिन्यांत इराणकडून १ कोटि, ६० लक्ष औंस चांदी खरेदी करण्यांत आली. जूनमध्ये अमेरिकेने १० कोटि औंस चांदी उसनी दिली, ती युद्धसमाप्तीनंतर परत करावी लागेल. ” फिन्-न्शियल टाइम्सचा गेल्या वर्षीचा आढावा.

अमेरिकेत विजेचा प्रसार

येत्या तीन वर्षांत अमेरिकेमध्ये खेडेगांवास वीज पुरवठा करण्याकरिता वीज कंपन्या सुमारे १०० कोटि रुपये खर्च करतील. नव्या गिन्हाइकांस विजेच्या तारा टाकण्यास व इतर फिटिंग करण्यास सुमारे १५० कोटि रुपये खर्च येईल. १० लक्ष नव्या गिन्हाइकांपैकी ६ लक्ष प्रत्यक्ष शेतावर राहणारे शेतकरी आहेत.

औद्योगिक उत्पादनाचा अंदाज

हिंदुस्थान सरकार वेगवेगळ्या पिकांचा अंदाज प्रसिद्ध करित असते. लागवडीचे क्षेत्र, हवामान, दर एकरी उत्पादन, इत्यादींवर हा अंदाज आधारलेला असतो. अशाच पद्धतीचा औद्योगिक उत्पादनाचा अंदाज बांधून तो प्रसिद्ध करण्याचा हिंदुस्थान सरकारचा विचार आहे. मामुली कामगार-पुरवठा, कोळशाचा पुरवठा व कपाशीचे उत्पादन ह्यांच्या आकड्यांचे आधारेने कापडाच्या उत्पादनाचा विनचूक अंदाज करता येईल, अशी अपेक्षा आहे.

सिटिझन्स बँकेची हुबळी येथील शाखा

दि बँक ऑफ सिटिझन्स लि., बेळगाव या बँकेची हुबळी येथील शाखा शुक्रवार ता. १८ मे, १९४५ रोजी सायंकाळी ६ वाजतां धारवाडचे कलेक्टर श्री. एस. जी. बर्वे, आय. सी. एस. यांच्या हस्ते मोठ्या थाटाने उघडण्यांत आली. हुबळी येथील प्रमुख व्यापारी, डॉक्टर, वकील, सरकारी अधिकारी वगैरे मंडळी समारंभास हजर होती. प्रारंभी बँकेचे मॅनेजिंग डायरेक्टर श्री. जी. डी. सराफ यांनी निमंत्रित मंडळींचे स्वागत करून बँकेच्या खेळट्या भांडवलाची वाढ १ लाखापासून चाळीस लाखांपर्यंत कशी झाली याचे विवेचन केल्यानंतर कलेक्टर श्री. बर्वे ह्यांनी बँकेच्या उत्कर्षाबद्दल समाधान व्यक्त करून बँक कर्नाटकांतील एक अग्रेसर बँक होईल अशी आशा व्यक्त केली व त्यानंतर शाखा उघडल्याचे जाहीर केले. समारंभास बेळगावहून रा. काशीनाथराव देशपांडे, श्री. शंकरराव कलघटगी, श्री. रामकृष्णपंत जोशी, सानापुराहून रा. सा. वागळे, रा. मछाप्या होसमनी, अळणावराहून रा. सा. के. आर. पाटील व धारवाडहून रा. डी. के. गुंजीकर वगैरे मंडळी आली होती. शेवटी रा. स. रं. सुंठणकर यांनी मंडळीचे आभार मानले व अल्पोपाहारानंतर समारंभ समाप्त झाला.

D. E. SOCIETY'S

Brihan Maharashtra College of Commerce, Poona 4.

The College reopens on the 20th June, 1945. Admissions to the F. Y., I. Com. and B. Com. classes will begin from 10th June. Applications for admission to the College and Hostel should be made to the Principal in the prescribed form. The College Prospectus containing the Application form will be sent on receipt of postage stamps worth two annas.

D. G. Karve,
Principal.

विमेदारांचे मालकीची आदर्श विमा कंपनी दि सुप्रीम म्युच्युअल अँशुरन्स कं. लि. पुणे.

महाराष्ट्राचे आर्थिक आघाडीवरील आपली कंपनी आपले व आपल्या कुटुंबियांचे मविष्यकाळाचे अनिश्चिततेपासून

संरक्षण करण्यास

विविध आकर्षक योजना व जास्तीत जास्त सवलती देण्यास तत्पर असणारी ही विमा कंपनी आपल्या सेवेस तयार आहे.

अत्यंत काटकसरीची व्यवस्था व वाढते काम यामुळे सर्वत्र अभिनंदनास प्राप्त झालेल्या ह्या कंपनीत विमा उतरून व एजन्सी घेऊन — वाढत्या वैभवाचे भागीदार व्हा.

लिहा अगर भेटा :—

व्ही. एन. म्हैसूर, मॅनेजर
दि सुप्रीम अँशुरन्स कंपनी लि. पुणे, ८६६ सदाशिव पेठ, पुणे नं. २.

अर्थ

मुंबई प्रांतातील युद्धोत्तर पुनर्घटना

सहकारी संघटनेबाबत सरकारी योजना

कांहीं महिन्यांपूर्वी मुंबई सरकारने एक चोपडे प्रसिद्ध करून त्यांत आपल्या युद्धोत्तर खेडेगावी पुनर्घटनेची योजना जाहीर केली. त्याच योजनेची जरा तपशीलवार माहिती देणारे एक ७० पृष्ठांचे पुस्तक मुंबई सरकारने आतां प्रसिद्ध केले आहे. योजनेची एकसारखी उजळणी चालू असल्याकारणाने, तीस अद्याप अखेरचे स्वरूप प्राप्त झालेले नाही. सामान्य जनतेची रहाणी सुधारणे, हे युद्धोत्तर पुनर्घटनेचे उद्दिष्ट आहे व ही योजना सोई-स्करपणे अंमलांत यावी, ह्याकरितां तिच्या १५ वर्षांच्या मुदतीचे प्रत्येकी ५ वर्षांचे असे ३ भाग पाडण्यांत आले आहेत. सर्वद प्रांतामध्ये सुधारणांस एकदम प्रारंभ करणे अव्यवहार्य असल्याकारणाने, योजनांचे चार गट पाडण्यांत आले आहेत. अॅग्रिकल्चरल डेटर्स रिलिफ अॅक्ट ज्या ठिकाणी लागू करण्यांत येईल, अशा ठिकाणी सहकारी संघटनेचा प्रसार होणे क्रमप्राप्तच ठरते. उत्पादन आणि विक्री ह्यांची साखळी जोडण्याचे महत्त्वहि सरकारास पटले आहे.

शेतकऱ्यांना भांडवल पुरवण्याकडेच आपले प्रांतातील सहकारी चळवळींचे लक्ष आतांपर्यंत होते; त्यामुळे इतर आवश्यक गोष्टींकडे दुर्लक्ष होऊन त्यांस सहकारी संघटनेचा फायदा मिळू शकला नाही. गेल्या कांहीं वर्षांत खरेदी, विक्री, हौसिंग, बी-सर्वे-अवजारे पुरवठा इत्यादीसाठी अनेक सोसायट्या निघाल्या आहेत. सावकारां-वरील शेतकऱ्यांचे अवलंबन कमी करून त्यांस त्यांच्या मालाचा योग्य मोबदला मिळावा, ह्या दृष्टीने युद्धोत्तर काळी सहकारी चळवळींचे क्षेत्र विस्तृत करण्याचा सरकारचा विचार आहे. खेडेगावी पुनर्घटनेच्या मार्गातील प्रमुख अडचण म्हणजे शेतकऱ्यांचा कर्जबाजारीपणा ही होय. तेव्हां शेतकऱ्यांस स्वस्त भांडवल पुरविण्याचा सहकारी चळवळ प्रथम प्रयत्न करील. अॅग्रिकल्चरल डेटर्स रिलिफ अॅक्ट त्यासाठी करण्यांत आला असून लवकरच ९२ तालुक्यांत कर्ज तडजोड बोर्डे काम करू लागतील. युद्धसमाप्तीनंतर संबंध प्रांत-वरील कायद्याखाली येईल.

शेतकऱ्यांच्या कर्जाचा बोजा एकदा हलका करून दिल्याने केवळ त्याची अडचण दूर होत नाही, त्याच्या शेतकामास भांडवल हे लागणारच. सहकारी संस्थांनी हे भांडवल पुरवठ्याचे काम करावे, असे सरकारने ठरविले आहे. सहकारी सोसायट्या व त्यांचे सभासद ह्यांची संख्या त्याकरितां पुढीलच वाढवावी लागेल व देखरेखीचे कामहि अधिक अवघड व त्रासाचे होईल. भांडवल-पुरवठ्याची योजना पार पाडण्यास सहाय म्हणून सहकारी पतपेढ्या व त्यांस पैसे देणाऱ्या बँका ह्यांच्या नुकसानीचा कांहीं अंश सोसण्याचे सरकारने मान्य केले आहे. ज्यांचीं कर्जे बोर्डांनी तपासून कमी करून दिलेली आहेत, अशांना दिलेल्या कर्जातील ५% पर्यंत बूड सरकार सोसेल. देखरेखीचा

सर्वच सर्व सरकार करणार आहे. ह्याकरितां पहिल्या-पांच वर्षांत २० लक्ष रुपये भांडवली व २१३ लक्ष रुपये सालीना सर्व सरकारावर पडेल.

पिकांसाठी कर्ज देऊन केवळ भागत नाही; शेतकऱ्यांच्या पिकास योग्य किंमत प्राप्त होईल अशीहि व्यवस्था केली पाहिजे. मालविक्रीची सध्या चांगली व्यवस्था नाही; दलालांचे वर्चस्व फार आहे व बाजारांत माल उठविण्यापूर्वी नाना प्रकारच्या पट्ट्या त्यांवर लादल्या जातात. ह्या कारणामुळे उत्पादकांचे नुकसान होते. मुंबई सरकारने आपल्या युद्धोत्तर पुनर्घटनेत माल-विक्रीच्या संघटनेस महत्त्वाचे स्थान दिले आहे हे योग्यच आहे. सहकारी सहाय व सेल सोसायट्या आणि यूनियन्स ह्यांची संख्या वाढविण्याचा व नियंत्रित बाजारपेठांचे जाळेंच्या जाळें निर्माण करण्याचा सरकारचा विचार आहे. त्यास लागणाऱ्या तज्ज्ञ मॅनेजरांच्या सर्वांचा अंशतः बोजा कांहीं काळ सरकार स्वतः उचलणार आहे. बाजारपेठांच्या देखरेखीचा व व्यवस्थेचा सर्व व कोठारांचे बांधकाम इत्यादींसहि सरकार हातभार लावणार आहे. पंचवार्षिक मुदतीत १ लक्ष, १५ हजारांचा भांडवली व सालीना ३ लक्ष, ६७ हजारांचा सर्व अपेक्षित आहे.

खेडेगावी कारागिरांचे लहान प्रमाणावरील धंदे उर्जितावस्थेस आणण्याच्या प्रयत्नांसहि सरकारी योजनेत स्थान आहे. चीन-मधील इंडस्ट्रिअल कोऑपरेटिव्हजच्या धर्तीवर हिंदुस्थानांत सहकारी संघटना निर्माण व्हावी, अशी सरकारची कल्पना आहे. सध्या नऊ जिल्हा औद्योगिक संघ अस्तित्वात आहेत, त्यांचे कार्यक्षेत्र वाढविण्यांत यावयाचे आहे. प्रांतातील सर्व जिल्ह्यांत त्यांचे धर्तीवर संघ स्थापिले जातील. त्या सर्वांचे केंद्रस्थानी प्रांतिक औद्योगिक फेडरेशन स्थापण्याचाहि सरकारचा विचार आहे. पहिल्या पांच वर्षांचे अवधीत ह्या सर्वांस १० हजार रुपये भांडवली व २ लक्ष, ८३ हजार रुपये वार्षिक सर्व येणार आहे.

शेतीस जोडघंदा म्हणून दूध व आनुवंशिक जिनसांच्या पुरवठ्याचेहि प्रयत्न सरकार हाती घेणार आहे. पांच प्रमुख केंद्रांत प्रयोग म्हणून सहकारी क्रीमरीज स्थापण्यांत येतील. चांगल्या जनावरांच्या पैदाशीचे कार्य ह्या क्रीमरीजना जोडण्यांत येईल. ह्या योजनेचा अनुक्रमे भांडवली व वार्षिक सर्व ३७ हजार व ७८ हजार रु. येईल. दूध पुरवठा यूनियन्सचा तत्सम सर्व अनुक्रमे १ हजार व ७४ हजार आहे. कांहीं निवडक ठिकाणी सहकारी तत्त्वावर जमिनीच्या फुटकळ तुकड्यांचे एकत्रीकरण करण्याचा प्रयोग करण्यांत येईल. त्याच्या रचनेचा व ती पार पाडण्याचा भांडवली सर्व ४ हजार रुपये व वार्षिक ४ लक्ष, १५ हजारांचा सर्व सरकार करील. वरील सर्व योजना हाती घेऊन पार पाडण्यासाठी तज्ञ अधिकारी व नोकर पाहिजेत. गेल्या १५ सप्टेंबर पासून पुणे येथे एक शिक्षण केंद्र उघडण्यांत आले आहे. त्यांतून एक एक तुकडी शिक्षण घेऊन बाहेर पडत आहे.

इंग्लंडमधील पेनिसिलिनचा कारखाना

पेनिसिलिनच्या उत्पादनाचा एक प्रचंड कारखाना लिम्हरपुल येथे उभारण्यांत येत आहे. पेनिसिलिनच्या तज्ञ अमेरिकन उत्पादकांची त्यावर देखरेख आहे. कारखान्यास १० लक्ष पौंड सर्व येईल.

निवडक तालुक्यांच्या योजनांचा तपशील

सातारा तालुक्यांतील युद्धोत्तर पुनर्घटना

मुंबई प्रांताच्या युद्धोत्तर पुनर्घटनेच्या योजनांत अनेक विषयांचा अंतर्भाव होतो. विषयवार त्यांची तपशीलवार चौकशी करण्याऐवजी, त्या अंमलांत आणण्यास त्यास नोकरवर्ग किती लागेल, खर्च किती येईल, वगैरे गोष्टींचा अंदाज करण्यासाठी कांहीं विशिष्ट तालुक्यांपुरती चौकशी अगोदर करावी, असे सरकारने ठरवून उत्तर, मध्य व दक्षिण भागांतील प्रत्येकीं एक तालुकी त्यासाठी निवडला. सातारा तालुक्याची पहिली सर्वांत आधीं सुरु झाली. त्यासाठी नेमण्यांत आलेल्या खास अधिकाऱ्यांकडे सर्व खात्यांच्या प्रमुखांनी आपल्या सूचना पाठवाव्या, असे ठरले. खास अधिकाऱ्यांने नंतर समक्ष हिंडून एक कच्चा आराखडा तयार केला व गव्हर्नरांचे सल्लागार, खात्यांचे प्रमुख, जिल्हा लोकल बोर्ड व म्युनिसिपॅलिटी ह्यांचे अध्यक्ष व स्थानिक अधिकारी ह्यांचे सभेस तो सादर केला. सभेचे कित्येक निर्णय सरकारने मान्य केले व रिपोर्टांत दाखल केले. हा रिपोर्ट व इतर माहिती ह्यांचे आधारवार सरकार युद्धोत्तर योजनेत कांहीं बदल करावयास हवा काय, हे ठरवील. परंतु ते ठरविण्यापूर्वी हा रिपोर्ट प्रसिद्ध करून लोकमत मागविण्यांत येत आहे. सातारा तालुक्यासाठी चौकशीचा खास अधिकारी म्हणून मि. क्रॉस्थेवेट ह्यांची नेमणूक झाली होती.

सातारा तालुक्यांतील सुधारणेकरितां साठील केंद्रे निवडण्यांत आली आहेत:—

केंद्र	लोकसंख्या	सातार्यापासून अंतर (मैल)
नागठाणा	२,४६७	१०
परळी	१,०८८	७
चिंचनेर वंदन	१,३१९	६
लिंब	३,७८८	७½
वडुध	१,१४८	६½
कान्हेर	९१८	७

हापैकी नागठाणा, परळी, लिंब व चिंचनेर वंदन हीं प्रमुख केंद्रे होतील.

रस्ते, वीजपुरवठा, पाणीपुरवठा, शेतीचीं अवजरे, जंगले, सहकारी संघटना, शिक्षण, वैयक्तिय मदत, आरोग्य, ग्राम-सुधारणा, सेडेगावी धंदे, इत्यादि प्रश्नांचा विचार मि. क्रॉस्थेवेट ह्यांच्या रिपोर्टांत आलेला आहे आणि रिपोर्टांचे अखेर त्या सर्वास येणाऱ्या खर्चाचा अंदाज दिलेला आहे. विजेच्या पुरवठ्याची योजना व जमीनसुधारणा आणि ताली-बंधारे ह्यांच्या खर्चाची कल्पना आज नीटशी करता येणार नाही म्हणून त्यांच अंदाजी खर्च दिलेला नाही.

खाते	भांडवली खर्च (रु.)	पहिल्या ३ वर्षांतील विशेष (विगर भांडवली) खर्च (रु.)	वार्षिक खर्च (रु.)
रस्ते (पी. डब्ल्यू. डी.)	३१,७२,०००*	....	हिशेब केला नाहीं.
शेती खाते	५,१७,७५०	३५,०००	२५,८५०
जंगल	१,७२,१९०	....	....
व्हेट्रिनरी	२१,०००	....	१२,८००
सहकारी	२,८७५	१७,५८०	२१६
शिक्षण	५,०२,०००	....	६२,०००
सेडेगावास पाणीपुरवठा	३,००,०००	....	....
वैयक्त खाते	७५,०००	....	६,३३०
चावड्या वगैरे	....	....	....
	४८,१८,२१५	५२,५८०	१,०७,१९६

दर माणशीं खर्च रु. ४४-०-० ०-८-० १-०-०

(* राष्ट्रीय महत्त्वाचे रस्ते वगळून)

आरोग्य, बाळंतपण, इत्यादि विषयक विकल्पाचे योजनांचा विचार केला तर एकूण भांडवली खर्च ५० लक्ष रुपये व सालीना खर्च १३ लक्ष रुपये म्हणजे दरमाणशीं भांडवली खर्च ४६ रु. ९ आ. ९ पै व वार्षिक खर्च १ रु. ६ आ. ० पै असा हिशेब होतो.

सध्या सातारा तालुक्यांत जो सरकार खर्च करित आहे, त्यांत वरील खर्चाची भर पडणार आहे. आज सातारा तालुक्याचा जमीनमहसूल २,५३,२३१ रुपये आहे, म्हणजे नव्या योजना अंमलांत आणण्यास सो अपुरा आहे. "हा पैसा कसा पुरविला जाईल किंवा सरकार प्रांतांतील इतर कांहीं तालुक्यांवरहि खर्च करणार आहे हे लक्षांत घेतां हा खर्च फाजील आहे किंवा काय ह्याचा विचार प्रस्तुत रिपोर्टांत करण्याचें मला प्रयोजन नाही" असे मि. क्रॉस्थेवेट हे म्हणतात.

मद्रास प्रांतांतील सहकारी स्टोअर्सची प्रगति

	सहकारी रिटेल स्टोअर्स	सहकारी होलसेल स्टोअर्स
३०-६-४०	३०-६-४४	३०-६-४०
स्टोअर्सची संख्या	१९८	१,१९१
त्यांचे सभासद	३४,४००	३,४३०००
	१६६	६,५३८
	(लक्ष रुपये)	

वसुल भांडवल	३,२०	४३,६७	०.१९	१६.४९
रिझर्व्ह फंड	२.३७	६.९३	...	०.५४
वर्ष अखेर कर्जे	५.०३	५६.३७	०.७६	१३९.४०
वर्षातील विक्री	३३.०७	८३२.३६	१.७२	५१८.८३

८५ लक्ष रेशनकार्डें हरवलीं

गेल्या १२ महिन्यांत ग्रेट ब्रिटनमध्ये ८५,००,००० लोकांची रेशनकार्डें हरवलीं व त्याप्रीत्यर्थ त्यांना ५,८३,३३३ रुपये वंडा-दाखल द्यावे लागले. हिंदुस्थानांतील बहुतेक शहरांत रेशनकार्डें हरवले, तर २ आणे भरल्यावरच नवे कार्ड मिळू शकते.

स्फुट विचार

अचोत्पादनाची सात-कलमी योजना

सध्याचा काळ आर्थिक योजनात्मक घोरणाच्या चर्चेचा आहे. नुसती शेती किंवा ग्रामसुधारणा घेतली तरी हिंदुस्थान सरकारच्या विद्यमान नेमल्या गेलेल्या अनेक पोट स्तरांच्या व समित्यांच्या कक्षेत ह्या विषयाची निरनिराळी अंभे येत असून व्यक्तिशः बनवल्या गेलेल्या विविध योजनाहि तत्संबंधांत बाहेर येत आहेत. धान्याची पैदास व पुरवठा वाढवण्याचे बाबतीत हिंदुस्थान सरकारने देशाचे सहा विभाग करून त्या प्रत्येकावर एक कमिशनर नेमला आहे. ह्या अधिकाऱ्यांचे प्रत्यक्ष कार्य काय आहे आणि ते कसे चालते ह्याची विशेष माहिती प्रसिद्ध नाही. तथापि वायव्य गटाचे कमिशनर, लेफ्टनंट जनरल, सर क्लेरेन्स बर्ड ह्यांनी आपल्या नभोवाणीवर केलेल्या भाषणांत एक सात कलमी योजना पुढे मांडली, तीवरून ध्येय आणि व्यवहार ह्यांचेमध्यें केवढे मोठे अंतर आहे ह्याची कल्पना येते. ही योजना अशी :— (१) अन्न परिस्थितीची सर्व शहरी व खेडेगावी लोकांस चांगली जाणीव, (२) शेतीच्या घंघांत साहस व घडाडी ह्यांची वाढ आणि चांगल्या शिकलेल्या व व्यवहारकुशल शेतकरी पुढाऱ्यांची आवश्यकता, (३) सुधारलेल्या पद्धतीच्या शेतीची उपयुक्तता, (४) खतांचा पुरवठा, (५) पाणी पुरवठ्याचा विस्तार, (६) धान्य व इतर शेतीच्या मालाची सुरक्षित साठवण आणि (७) साठवण व वहानुक्त ह्यांस अनुसरून उत्पादनाची योजना. वरील सात गोष्टी साध्य झाल्या असता अन्नपुरवठ्याचे बाबतीत हिंदुस्थान स्वावलंबी होईल असे सर क्लेरेन्स ह्यांचे म्हणणे आहे. शेत मालाच्या बाजार भावाचा क्रिफायतशीरपणा व स्थैर्य, कर्ज निवारण, भांडवलाचा पुरवठा, सहकारी संघटन, मालविक्रीची व्यवस्था, जमीन धारणाची इष्ट पद्धति इत्यादि बाबींचा समावेश झालेला त्यांच्या योजनेत दिसत नाही. शिकलेले, स्वावलंबी व व्यवहारचतुर शेतकरी त्यांनी कल्पिले असल्याने ह्या गोष्टी त्यांस सुसाध्यच आहेत अशी त्यांची समजूत असावी.

इंग्लंडमधील राजकीय घडामोडी

इंग्लंडच्या अंतर्गत राजकीय क्षेत्रांत घडामोडी संपाट्याने चालू झाल्या आहेत. जर्मनीसारख्या शत्रूस कार्यक्षमतेने तोंड देतां यावे म्हणून त्या देशातील लोकांनी आपले मतभेद बाजूस सारून संयुक्त मंत्रिमंडळ मि. चर्चिल यांचे नेतृत्वाखाली स्थापन केले आणि एकमुखी घोरणाने आजवर राज्यकारभाराचा गाढा हांकला. आतां युरोपातील युद्धाचा यशस्वी शेवट झाला आहे आणि वादग्रस्त असे अंतर्गत पुनर्रचनेचे प्रश्न ब्रिटिश राष्ट्रास तातडीने हातीं घ्यावयाचे आहेत. या दृष्टीने संयुक्त मंत्रिमंडळ अस्थानी बनले असून पार्लमेंटची नवीन निवडणुका व नवीन मंत्रिमंडळाची स्थापना ह्या गोष्टी अगत्यांच्या झाल्या आहेत असा आग्रह मजूर पक्षाने धरल्याकारणाने मि. चर्चिल ह्यांस तशी व्यवस्था करणे प्राप्त झाले. जपानचा पराभव होईपर्यंत राजकीय पक्षांची जूट कायम रहावी आणि उपस्थित झालेल्या व होणाऱ्या अवघड आंतरराष्ट्रीय प्रश्नांचा ब्रिटिश राष्ट्रांने एकत्रिचाराने निर्णय लावावा अशी त्यांची इच्छा होती, ती निष्फळ ठरली आहे.

पार्लमेंट बरखास्त होऊन कॉमन्स सभेच्या नवीन निवडणुकीची तयारी चालली आहे. पुनर्घटनेच्या आपापल्या कल्पना व योजना राजकीय पक्ष मतदारांपुढे मांडीत असून मजूरपक्षाने त्याबाबतीत प्रथम उढी घेतली आहे. आपला समाजसत्तावादभूलक कार्यक्रम त्या पक्षाने ब्रिटिश जनतेस सादर केला आहे आणि कॉंग्रेसव्हेटिव्ह पक्ष वादाच्या आसाढ्यांत लवकरच उतरेल. ह्या घडामोडींचा हिंदुस्थानातील परिस्थितीवर काय परिणाम होतो ते पहावे.

अमेरिकन व्यापाऱ्यांचा सहकारास विरोध

नैसर्गिक साधनांची विपुलता आणि मनुष्यनिर्मित संपत्ति ह्यांचे अमेरिका हे महेश्वर आहे. प्रस्तुत युद्धांत स्वतःच्या सैन्यास निरनिराळ्या आघाड्यांवर लढाऊ सामुग्री भरपूर प्रमाणांत पुरवून मित्रराष्ट्रांसहि “कर्ज उसनवार” पद्धतीने अमेरिकेने केलेले विस्तृत सहाय्य प्रसिद्धच आहे. त्या श्रीमान् देशांत संपत्तीच्या उत्पादनांचे प्रमाण आणि जनतेच्या राहणीचे मान तुलनात्मक दृष्ट्या उच्च प्रतीचे आहे. ह्या कारणाने तेथे कामकरी वर्गाचे संघटन बलवान असले तरी समाजसत्तावादाचा प्रसार विशेष झालेला नाही आणि वैयक्तिक आर्थिक साहस व स्वातंत्र्य ह्यांच्या जोरावर चाललेल्या कारखान्यांचे व घंघांचे प्राबल्य आहे. ह्या प्रकारची भांडवलशाही युद्धोत्तर काळांतहि अमेरिकेत रूढ रहावी अशी तेथील धंदेवाल्यांची प्रवृत्ति इच्छा आहे. सरासरीने दर पांच माणसांत एकाची स्वतःच्या मालकीची मोटार गाडी त्या देशांत असून कामकरी कारखान्यांत आपापल्या मोटारींत बसून जातात अशी तेथे परिस्थिति आहे. तेव्हां समाजसत्तावादास अमेरिकेतील सामाजिक वातावरण प्रतिकूल असतें ह्यांत नवल नाही. सहकारी संघटन, वैयक्तिक नफेवाजी व भांडवलशाही ह्यांच्या विरुद्ध दिशेने आर्थिक व्यवहारांची व्यवस्था करित असल्याने त्याचेवर समाजसत्तावादाप्रमाणेच अमेरिकन धंदेवाल्यांची वक्रदृष्टि आहे. अमेरिकेत सहकारी संघटनांचा प्रभाव मुख्यत्वेकरून, ग्रेट ब्रिटनप्रमाणे, कामकरी वर्गात दिसून येतो आणि आपल्या सभासदांस दुकानदारीमाफत माल पुरवण्याचे कार्य सहकारी संस्था तेथे करतात. गेल्या वर्षी त्यांची सुमारे साडे तीनशे कोटि रुपयांची उठाढाल झाली तरी ती अमेरिकेसारख्या देशांतील एकूण व्यापाराच्या मानाने केवळ दर्या मे खसखस अशीच होती. तरी पूर्वीच्या वर्षांच्या मानाने हा आकडा वाढलेला असल्याने त्याचे योगाने व्यापारी वर्गाचे पित्त खवळले असून त्याने सहकारी संस्थांवर विरोधाचे शस्त्र उगारले आहे.

अमेरिकन सहकारी संस्थांचा प्रतिकार

इंग्लंड, हिंदुस्थान इत्यादि देशांत अमेरिकेप्रमाणेच वैयक्तिक मालकीच्या घंघांचा सहकारी संस्थांवर ढोळा असतो, आणि त्याचे मुख्य कारण ह्या संस्थांस सरकारकडून मिळणाऱ्या काही सवलती हे असते. सहकारी सहायाने चाललेल्या आर्थिक व औद्योगिक व्यवहारांची अनिष्ट स्पर्धा स्वतःच्या हिमतीवर धंदे करणारांस निष्कारण सहन करावी लागते अशी तक्रार ते लोक करित असतात. माल पुरवणाऱ्या सहकारी संस्था आपल्या सभासदांस खरेदीच्या किंमतीवर “रिबेट” देतात, त्यावर प्राप्तीचा कर घेतला जात नाही हे शक्य त्यांस बघते. अमेरिकन व ब्रिटिश सहकारी संस्थांचे असे म्हणणे आहे की त्या “नफा”

मिळवीतच नाहीत आणि त्यांस "प्राप्ति" होत नाही. त्यांची प्राप्ति ही वस्तुतः त्यांच्या सभासदांची प्राप्ति असून तीहि नफ्याच्या स्वरूपाची नसते. बाजारभावानें खरेदी केलेल्या मालाच्या किंमतीतून दुकानांच्या खर्चात झालेल्या वचतीचा अंश त्यांस रिबेट म्हणून मिळतो, ही त्यांची कांहीं "प्राप्ति" नव्हे. तथापि, धंदेवाल्यांची तक्रार विशेषतः रिबेटला प्राप्तीवरील कर लागू नाही ही नसून रिबेटचा पैसा सहकारी सभासद आपल्या संस्थामध्ये ठेव म्हणून ठेवतात आणि त्यायोगाने त्यांचे भांडवल वाढते आणि स्पर्धाक्षमता वृद्धिंगत होते, हे त्यांच्या पोट-दुखाचें सरे कारण आहे. प्राप्तीवरील कर सहकारी संस्थांवर नसवण्यांत आल्यास आत्मसंरक्षणाचा एक रामबाण उपाय अवलंबणे त्यांच्या हातीं आहे. स्वीडनमधील सहकारी संस्थांचे अनुकरण करून सभासदांस रिबेट देण्याचे ऐवजी बाजार भावापेक्षा कमी किंमतीने त्यांस माल विकतां येईल. असें झालें असतां नफ्याचा किंवा रिबेटचा आणि अर्थात प्राप्तीवरील कराचा प्रश्न सहकारी संस्थांचे बाबतीत उद्भवणारच नाही. अमेरिकेंतील सहकारी कार्यकर्ते आपली संघटना अधिक विस्तृत व बळकट करण्याचा प्रयत्न करीत आहेत. या विस्तारास पुष्कळ वाव असून विविध प्रकाराचे व्यवहार सहकार्याच्या क्षेत्रांत आणतां येण्यासारखे आहेत. सामान्य स्थितींतल्या लोकांच्या निरनिराळ्या गरजा भागवण्याकडे सहकारी संघटनांचा उपयोग करतां येईल ह्याची जाणीव अमेरिकन सहकारी कार्यकर्त्यांस आहे आणि त्या दिशेने त्यांची सटपट चालू आहे.

पुणे जिल्हा सहकारी खरेदी-विक्री संघ, लि. पुणे

ही संस्था ता. १८-४-१९४५ रोजी नं. ९००० नं. रजिस्टर झाली आहे. सदर संघाची पहिली साधारण सभा बुधवार ता. ३०-५-१९४५ रोजी दोन प्रहरी ४-३० वाजतां पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेचे इमारतीत खालील कामांचा विचार करण्याकरितां बोलाविली आहे:—(१) अध्यक्षीची निवड करणे, (२) मे. रजिस्ट्रारसाहेब यांचेकडून सुचविलेल्या दुरुस्तीसह मंजूर होऊन आलेले पोट-नियम स्वीकारणे, (३) नवीन सभासद करून घेणे, (४) मॅनेजर नेमणे व त्यांचे वेतन ठरविणे, (५) ता. १५-५-१९४५ अखेरचा जमाखर्चाचा तक्ता व रिपोर्ट दाखल करून घेणे आणि (६) मे. अध्यक्ष यांचे परवानगीने ऐनवेळीं येणारे कामांचा विचार करणे.

मॅनेजिंग कमिटीवर सरकारने खालील गृहस्थांची नेमणूक केली असल्याचे समजते.

- १ मि. डी. आर. गाडगीळ, (पुणे)
- २ रा. दा. वा. पोतदार, (पुणे)
- ३ रा. ज. तु. सावंत, (कोरेगाव मूळ)
- ४ रा. सा. य. द. सोले, (पुणे)
- ५ रा. व. ग. गो. शेवकर, (बारासती)
- ७ रा. गं. जा. शितोळे, (पाटस)

पंजाब नॅशनल बँक लि.

वरील बँकेने १९४४ साली एकूण ४७ नव्या शाखा स्थापन केल्या व ५०,००० रुपयांच्या देणग्या दिल्या.

मुंबई इलाख्यांतील सहकारी चळवळीच्या केंद्रस्थानी असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉव्हिन्शियल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लि.
(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी-सर विठ्ठलदास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग,
९, बँक हाउस लेन, कोट मुंबई.

टेलिफोन नं. २५४६१

तारचा पत्ता 'फार्मर बँक'

अधिकृत भांडवल :: रु. २५,००,०००

काढलेलें भांडवल :: रु. २२,००,०००

भरलेलें भांडवल :: रु. १९,८९,५००

खेळते भांडवल रु. ५,००,००,००० वर

.....शाखा व उपशाखा.....

१ सातारा (जि. सातारा)	२४ लासलगांव (जि. नाशिक)
२ कऱ्हाड "	२५ मालेगांव "
३ किलोस्करवाडी "	२६ नांदगांव "
४ कोरेगांव "	२७ घोटी "
५ इस्लामपूर "	२८ सटाणा "
६ शिराळें "	२९ वेवलें "
७ तासगांव "	३० मनमाड "
८ वाई "	३१ धुळे (जि. पश्चिम सानदेश)
९ लोणंद "	३२ दोंडाईचे "
१० भिवंडी (जि. ठाणे)	३३ नंदुरवार "
११ कल्याण "	३४ साक्षी "
१२ पालघर "	३५ शहादे "
१३ अकलूज (जि. सोलापूर)	३६ शिरपूर "
१४ अहमदनगर (जि. अहमदनगर)	३७ शिंदसेडे "
१५ बेलापूर रोड "	३८ तळोदे "
१६ कोपरगांव "	३९ नरदाणा "
१७ पाथर्डी "	४० दोहद (जि. मडोच व पंचमहाल)
१८ राहुरी "	४१ गोधा "
१९ शेवगांव "	४२ झालोद "
२० बीबोरी "	४३ पनवेल (जि. कुलाबा)
२१ बेलापूर (गाव) "	४४ नाडियाद (जि. सेटा)
२२ विरमगांव (जि. अहमदाबाद)	४५ आनंद "
२३ नाशिक (जि. नाशिक)	४६ बोरसाड "

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेविंग बँक ठेवी स्वीकारल्या जातात आणि इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणीं हुंडीचा व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्पन्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरितां हेड ऑफिस अगर् शाखा-कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

आपल्यापुढील कांहीं प्रश्न

श्री. संपादक "अर्थ", यांसी—

सा. न. वि. वि.

ज्या गतीने व पद्धतीने आपण आपले महाराष्ट्रीय कारखाने काढले, वाढवले, लहानाचे मोठे केले तीच गति व त्याच पद्धति आपण यापुढे चालू ठेवल्या तर ते योग्य होईल का !—या प्रश्नाच्या नकारार्थी उत्तराला कांहीं अपवाद आहेत. परदेशी वा परप्रांतीय स्पर्धा नाही, बाजारपेठ स्थानिक स्वरूपाची आहे, उत्पादन लहान प्रमाणावर राहून त्यांत नफा भरपूर सुटतो अशा मालाचे उत्पादन करणाऱ्या कारखान्यांची स्थिति अपवादात्मक राहण्याची शक्यता आहे.

माझ्या समजुतीने असे कारखाने फार नसावेत. उद्यांच्या व्यापारी चढाओढीचे स्वरूप आज निश्चितपणे सांगतां येत नसले तरी कल्पना करतां येते. बाहणाच्या वाऱ्यांची दिशा सुस्पष्ट आहे. इंग्लंड, अमेरिका व रशिया हिंदुस्थानांत माल सपविण्याच्या उद्योगास लागतील. जर्मनी—जपानच्या मालाची आयात तेथील कारखान्यांची स्थिति काय होते, तेथील तज्ज्ञ माणसे व मनुष्यबळ किती शिल्लक राहिल यावर अवलंबून राहिल. परप्रांतांतील कारखानदारांची वाढती श्रीमंती व उद्योगधंद्यांचे पसारे पुढील परिस्थितीची जाणीव होण्यास पुरेसे आहेत.

गेली ५-७ वर्षे मालाच्या किंमतवाढीची गेली. यापुढे ही स्थिति फार दिवस टिकणार आहे का ? युद्धकाळांत वाढलेले उत्पादन बाजारपेठेत सपविण्याची व्यवस्था आम्ही करित आहोत का ? त्यांत आम्हांला आज मिळत असलेला नफा मिळेल का ?

युद्धपूर्वीत ६ पासून १६ टक्के पर्यंत व्याज व डिव्हिडंड घेतलेले ठेवीदार व शेअर होल्डर्स उद्यां कारखानदारांकडे रोखून बघतील तर परदेशी स्वस्त व सुबक माल खरेदी करणारा व्यापारी भेटण्यासही नासुषीच दर्शवील. नवीन येत असलेल्या समाज-व्यवस्थेत कामगार कारखानदारांकडे अधिक व्यापारी व व्यवहारी दृष्टीने पहावयास लागतील. त्यांना त्यांच्या हक्कांची समज नीट देण्यांत येत आहे. सरकारी कर कमी न होतां आणखी वाढण्याची शक्यताच अधिक आहे. ब्रिटिश हिंदुस्थान व संस्थाने यांतील करविषयक कायदे, कामगारांच्या हित-संरक्षणाचे कायदे दिवसेंदिवस सम पातळीवरच येत आहेत.

रु. ५,००,००० चे रु. ४,००,००० होण्यास २० टक्के कपात पुरते हे सार्थे गणित आहे. असे झाल्यास काय करावयाचे हे मात्र कारखान्यांच्या व्यवहारांतील अत्यंत अवघड उदाहरण आहे ! कंपनीचे मालक, शेअर-होल्डर्स, सावकार, ठेवीदार, माल बनविणारे कामगार व सपविणारे व्यापारी यांच्याशी गेल्या सुगीच्या वर्षीत आमच्या कारखानदारांचे कोणत्या स्वरूपाचे संबंध होते, त्यांनी त्यांची सहानुभूति व आत्मीयता किती संपादन केली आहे यावरच, मला वाटते, आपल्या कारखान्यांचे बरेचसे भावितव्य अवलंबून राहिल ! जागतिक परिस्थिति व सरकारी घोरण यावर मी लिहावयास पाहिजेच का ? प्रत्यही बदलणाऱ्या व गृहीत घराब्याच्या त्या गोष्टी ! किती लिहिणार मी त्यांवर ! अन् आज लिहिलेले उचाला टिकणार असे धोडेंच आहे ?

प्रचंड उत्पादनाच्या व जाहीरातबाजीच्या नवीन युगांत व्यक्तिगत किंवा व्यक्तिगत स्वरूपाचे प्रयत्न पुरेपटणार नाहीत. पैशाचे व माणसांचे भरपूर भांडवल मिळवूनच कार्यास सुरवात केलेली बरी. अपुऱ्या पैशाच्या, अपुऱ्या अ-तज्ञ, एकरूप न होणाऱ्या माणसांच्या भांडवलावर उभारलेले प्रयत्न यशस्वी कां व कसे होणार ?

—संजय

व्याज-वजा (x d)

इंडि. युना. ३०-५-४५

मुंबई शेअर बाजार

(मेसर्स व्ही. एम्. लिमये आणि कं. पुणे ४ यांजकडून)

व्याज-वजा (x d)

सिल्वेस् ५-७-४५

न्यू इंडिया ९-७-४५

१९४४ मधील चढवतार	दिलेले व्याज + संदित S अंतिम	व्याज केवळ मिळते	कंपनीचे नांव	मूळ रु.	मंगळवार दि. २२/५/४५	बुधवार २३/५/४५	गुरुवार २४/५/४५	शुक्रवार २५/५/४५	सोमवार २८/५/४५
२३१५; १९१६	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफेंड्स	३०	२१६०-०	२१६१-४	२१४५-०	२१५२-८	२१३६-४
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्झिनेरी	७५	४०४-०	४०४-८	४००-०	४०२-०	३९८-८
२२०१; १६९५	५०-०-०	मार्च-सप्टें.	बॉम्बे झार्ग	२५०	१९०१-४	१९०६-४	१९००-०	१९०६-४	१८७८-१२
७६५; ५३३	१६-०-०	मार्च-सप्टें.	कोहिनूर	१००	६१४-०	६१५-०	६१०-८	६१२-०	६०७-८
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	५३२-०	५३२-०	५२९-०	५३७-०	५३४-०
४९८; ३६१	६-०-०	नोव्हें.-एप्रिल	नागपुर	१००	३७६-०	३७७-०	३७६-०	३७७-८	३७९-०
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००	२१७-०	२१६-८	२१३-८	२१४-८	२१२-०
३९४; २८२	९-०-०	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	३०४-०	३०२-०	३०१-०	३०२-८	३००-०
३०५; २१८	१२-०-०	जाने.-जुलै	सिल्वेस्	५०	२८५-८	२८५-८	२८८-८	२८९-०	२८३-८
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	४-०-३	४-०-६	३-१५-६	३-१५-०	३-१४-९
२१-१४; १३-४-६	०-१५-०	मे	इंडि. यु. ऑर्डि.	१०	१५-२-६	१५-२-६	१५-१-०	१५-२-०	१५-०-०
४-९; २-७	०-३-०	मे	" डिफेंड्स	१	३-१-६	३-२-०	३-१-६	३-१-३	३-१-०
१२७०; ६३०	१११-०-०	जुलै	इंदूर माळवा	१००	७२३-१२	७१६-४	७१७-८	७२०-०	७१३-१२
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००	२३९-०	२३८-८	२३७-८	२३८-०	२३६-८
२५६; २१९	९-०-०	जानेवारी	बिलापूर शुगर	५०	२१८-०	२१८-८	२१८-०	२१८-०	२१९-८
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	४५-०	५४-०	५३५-०	५३५-०	५३६-४
९३-१२; ७३	१-८-०	जुलै	न्यू इंडिया अं.	१५	८०-०	८०-४	८०-०	८०-०	८०-०
३८; २६-२	१-४-०	जानेवारी	शिंदिया स्टीम	१५	३४-११	३५-३	३५-५	३५-१०	३५-८
८५; ४८	२-०-०	एप्रिल	शिबराजपुर	१०	५०-०	५१-०	५१-०	५१-०	५१-०
३३; १९	...	...	टाटा केमिकल	१०	१९-२	१९-११	२०-१२	२०-१२	२०-१२
९०; ६८-१२	३-०-०	सप्टेंबर	टाटा ओईल	२५	६८-८	६८-०	६८-०	६७-८	६८-०
			३ १/२ रोसे	१००	१००-२	१००-३	१००-३	१००-४	१००-५-०

वर्ग पुस्तके (टा. बुके) बंद

न्यू इंडिया अंश. १-६-४५ ते २९-६-४५

माढें तालुक्यांत मुंबईच्या कर्जदार शेतकऱ्यांना
मदत देण्याबाबतच्या कायद्याचा प्रचार

सोलापूर जिल्ह्यांतील माढा, माळशिरस व करमाळा या तीन तालुक्यांना तारीख १५/४/५ पासून मुंबईच्या कर्जदार शेतकऱ्यांना मदत देण्याबाबतचा कायदा लागू करण्यांत आला असून या कायद्याअन्वये माढा व करमाळें तालुक्यांकरिता कुर्दुवाडी येथें व माळशिरस तालुक्यांकरिता माळशिरस येथें बोर्ड स्थापन करण्यांत आलें आहे.

या कायद्याअन्वये बोर्डाकडे अर्ज करणेची मुदत १८ महिन्यांचे ऐवजी ६ महिन्यांची करण्यांत आलेली आहे. मुदत फारच थोडी असलेमुळे या मुदतीत सर्व कर्जदार शेतकऱ्यांनी अर्ज करणे जरूर आहे. वरील कायद्याची माहिती खेड्यांतील शेतकऱ्यांना व्हावी म्हणून सोलापूर जिल्ह्याचे डिस्ट्रिक्ट को-ऑपरेटिव्ह ऑफिसर श्री. चौधरी यांनी माढा तालुक्यांतील लोकांना कायद्यासंबंधी माहिती देण्याकरिता माढा, कुर्दुवाडी, आहे, आकुंभे, शेटफळ, उपळाई, सुई मोहोळ व सौंदणें या गांवां सेंटर्स ठरवून व त्याप्रमाणे प्रत्येक सेंटरला आसपासचे गावांतील लोकांना बोलावण्यांत येऊन थोडक्यांत उपयुक्त अशी माहिती दिली. या खेरीज वरील सेंटर्सच्या ठिकाणी ज्या गावांतील लोक येऊ शकले नाहींत अशा गांवां प्रत्यक्ष जाऊन लोकांना माहिती देण्यांत आली. याप्रमाणे माढें तालुक्यांतील एकूण ४५ गावांतील लोकांना माहिती देण्यांत आली. या प्रचाराचे कामी माढें तालुक्याचे मामलेदारसाहेब यांनी प्रत्येक गांवां प्रत्येक गांवाचे गांवकामगार यांना वरील सेंटर्सला लोक हजर ठेवणेबद्दल कळवून वरील मदत केली.

या प्रचाराचे वेळीं माढा ता. को. सुपरवायझिंग युनियनचे सुपरवायझर श्री. पानसरे यांनीहि भाग घेऊन वरील कायद्याचे महत्त्व लोकांना पटवून दिलें. तसेंच माढा ता. डेव्हलपमेंट असोसिएशनचे फील्डमन श्री. राजत यांनी प्रत्येक ठिकाणी हजर राहून सुधारलेल्या पद्धतीने शेतकरी करून आपलें उत्पन्न कसे वाढवावें याबद्दल माहिती दिली. डि. को. ऑ. अधिकारी यांचा दौरा ता. २५ ते ३१/४/५ अखेर माळशिरस तालुक्यांत होणार आहे. तरी त्या तालुक्यांतील लोकांनी या संघीचा कायदा घ्यावा. या कामी ज्यांना माहिती प्राहिजे असेल ती देणेची सोय माढा ता. को. सुपरवायझिंग युनिअनमध्ये केली आहे.

पू. खा. डिस्ट्रिक्ट बोर्ड ऑफ सुपरवायझिंग युनियन्स लि.

जळगावच्या एज्युकेशन कमिटीच्या विद्यमानें शेतकरी पत-पेढ्यांचे सेक्रेटरींना सहकाराचें व दसरी हिशेब ठेवण्याचें शिक्षण देणारा वर्ग चाळिसगांव येथें ता. ९-४-४५ ते ता. २८-४-४५ पावेतो भरविण्यांत आला होता. क्लासचा कायदा ६८ उमेदवारांनी घेतला व ६४ उमेदवार अभ्यासक्रमाचे शेवटीं घेतलेल्या परीक्षेस बसले. क्लासचा उद्घाटन समारंभ चाळिसगांव येथील व जिल्ह्यांतील सुप्रसिद्ध सहकारी कार्यकर्ते श्री. व्ही. एच. पाटसकर वकील यांचे हस्ते ता. ९-४-४५ रोजी सकाळीं करण्यांत आला. समारोप समारंभ ता. २८-४-४५ रोजी सायंकाळीं रात्रसाहेब डॉक्टर जी. आर. चव्हाण, चेअरमन चाळिसगांव ता. को. सुपरवायझिंग युनियन, यांचे हस्ते करण्यांत आला.

डोक्यांतील उवा १ तासांत
मारण्याचा आश्चर्यकारक शोध

लायसाँफ

बाटली किंमत १ रु. ट. ख. निराळा
दोन वेळां उपयोग
दि मागोरा केमिकल कं. लि.

— हिराबाग, पुणे २ —

— त्वरा करा —

ज्या तरुणांना सैन्यांत भरती होणेचें असेल त्यांनी
त्वरित येऊन भेटावें अगर पत्रव्यवहार करावा.

भरती कोणत्याहि खात्यांत केली जाईल.

पत्ता:—

तुळजाराम मोदी

मोतीचौक, सातारा.

दी भारत इंडस्ट्रिअल
बँक, लि०

हेड ऑफिस:—पुणे शहर

—शाखा:—

(१) पुणे कॅन्टोनमेंट (२) बारामती (३) लोणावळा
(४) बेलापूर. पे-ऑफिस-खोपोली (जि. कुलाबा)
एकूण खेळतें भांडवल : ३०,००,००० रु. वर

चेअरमन:—श्री. के. वि. केळकर, M. A., LL. B.

पुढील गांवांवर डिमांड ड्राफ्टस दिले जातात:—
नगर, मुंबई, बंगलोर, असीकरी, वेळगांव, धारवाड,
हुबळी, कोचीन, कालिकत वगैरे

आमचे बारामती शाखेंत वेस्टर्न इंडिया, बॉर्डन,
एशियन, वगैरे कंपन्यांचे हस्ते स्वीकारण्याची
व्यवस्था केली आहे.

शेअर विक्री चालू आहे.

गत वर्षी कर माफ ४% डिव्हिडेंड देण्यांत आलें.

—सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात—

रा. बा. साळवेकर, नी. ना. क्षीरसागर.

मॅनेजिंग डायरेक्टर.